

TLAČOVÁ SPRÁVA

V Bratislave 11.01.2023

Výsledky prieskumu architektonickej prístupnosti volebných budov a miestností

Počas volieb do orgánov samosprávy obcí a volieb do orgánov samosprávnych krajov (spojených regionálnych volieb) 29.10.2022 spustil Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím (ÚKOZP) **prieskum architektonickej prístupnosti volebných budov a miestností**.

Na internetovej stránke www.komisar.sk bolo možné od 29.10.2022 do 6.11.2022 vyplniť dotazník. **Zisťovali sme** dostupnosť vyhradených **parkovacích miest** pre osoby s ŤZP, stav bezbariérovosti **vstupov do volebných budov a miestností, spôsob zabezpečenia bezbariérovosti**; poschodia, na akých sa nachádzali volebné miestnosti, stav bezbariérovosti **samotných interiérov** volebných miestností, **zabezpečenie pomoci** voličom s obmedzenou schopnosťou pohybu zo strany okrskových volebných komisií a **ďalšie postrehy a skúsenosti** občanov s architektonickou prístupnosťou.

Dotazník vyplnilo spolu **344** ľudí z celého Slovenska. V rámci 8 samosprávnych krajov bolo najviac respondentov – 125 (36%) z Bratislavského samosprávneho kraja, najmenej z Nitrianskeho samosprávneho kraja – 10 (3%). V ostatných krajoch sa počet respondentov pohyboval od 23 (7%) do 44 (13%).

Typy volebných budov

Najviac ľudí - 158 (46%) volilo v budovách **základných škôl**. V **domoch kultúry** volilo 64 účastníkov prieskumu (19%), v budovách **stredných škôl alebo gymnázií** takmer 48 ľudí (14%). V **priestoroch mestských, miestnych alebo obecných úradov** malo svoj volebný okrskok 45 respondentov (13%). V jednotkách sa pohyboval počet ľudí, ktorí volili v kluboch dôchodcov, materskej škole, centre voľného času, knižnici, turistickej ubytovni, športovej hale, zimnom štadióne, univerzite/vysokej škole, v budove inšpektorátu práce, hoteli, či v spoločenskej miestnosti na kúpalisku. 7 respondentov neuviedlo typ budovy.

Bolo pred budovou vyhradené aspoň 1 parkovacie miesto pre osoby s ŤZP?

Odpovedalo 242 ľudí. Parkovacie miesto bolo **dostupné v jednej tretine prípadov** (75 prípadov - 31%). Naopak, vyhradené parkovanie **chýbalo približne v dvoch tretinách** (v 167 prípadoch - 69%). Považujeme to za **nedostatočné**. Podľa vyhlášky Ministerstva životného prostredia SR č. 532/2002 Z. z., ktorá stanovuje podrobnosti o všeobecných technických

požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie (tj na všetky budovy určené na užívanie verejnosťou), na vyznačenej odstavnej a parkovacej ploche pre osobné motorové vozidlá **musia byť vyhradené 4 % stojísk, najmenej však jedno stojisko pre vozidlo osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie** a musí byť umiestnené **najbližšie k vchodu** do príslušnej stavby.

ODPORÚČANIA KOMISÁRKY: Zabezpečiť súlad s vyhláškou, tj 4 % stojísk, najmenej však jedno stojisko, pre vozidlo osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie a musí byť umiestnené najbližšie k vchodu do príslušnej stavby. Volebné budovy vyberať aj s ohľadom na možnosti takéhoto parkovania.

Bol do budovy umožnený bezbariérový vstup? Dostal sa volič s obmedzenou mobilitou do budovy bez pomoci?

Odpovedalo 344 ľudí, z toho bezbariérový vstup potvrdilo 115 (33%). Čiastočne bezbariérový vstup bol v 21 prípadoch (6%). Bezbariérový vstup do budovy chýbal v 208 prípadoch (60%). **Teda až takmer v dvoch tretinách prípadov sa voliči s obmedzenou schopnosťou pohybu nemohli dostať do budovy bez pomoci inej osoby.** Ako čiastočne bezbariérové vstupy do budov hodnotili respondenti napríklad prípady, keď bol prístup k vchodovým dverám síce bezbariérový, ale dvere boli ťažké, takže mu ich musel otvoriť niekto iný. Zaznamenali sme aj situáciu, keď na prvých schodoch do budovy bola nájazdová rampa, na druhých schodoch však už nebolo nič.

ODPORÚČANIA KOMISÁRKY: Debarierizovať vstupy do budov: vybudovať **ideálne nájazdové rampy**. Pri zohľadňovaní bezbariérovosti treba myslieť aj na spôsob otvárania dverí, aby napríklad človek s barlami alebo odkázaný na invalidný vozík cez ne mohol prejsť bez pomoci. V prípade budov, kde niektoré miestnosti majú bezbariérový prístup a iné nie, vybrať na voľby miestnosti s bezbariérovým prístupom. Tiež je potrebné bezbariérovosť zabezpečiť na všetkých schodoch, ak ich vedie do budovy viacero.

Poschodia, na akých sa nachádzali volebné miestnosti

Odpovedalo 343 ľudí, z toho **takmer polovica - 164 (48%) volila na prízemíach budov**. Na prvom nadzemnom podlaží malo volebnú miestnosť 140 voličov (41%), na druhom a vyššom nadzemnom podlaží volilo 30 respondentov (9%). Inú možnosť označilo 9 ľudí (3%) – napríklad v suteréne, alebo v kurióznom prípade športovej haly bolo treba najskôr vystúpiť po prudkom nájazde alebo schodoch, a potom zoskočiť po 2 vysokých schodoch. Zaznamenali sme aj niekoľko prípadov zvýšeného prízemia, keď bolo treba prekonať napr. 5-8 schodov.

Akým spôsobom bol zabezpečený bezbariérový prístup do volebnej miestnosti?

Otázku zodpovedalo 58 ľudí. Z toho najviac - 38 respondentov (66%) uviedlo, že tam bola **nájazdová rampa**. **Schodiskovú plošinu** využilo 14 ľudí (24%). **Výtah** mohli použiť 5 respondenti (9%).

Podľa vyššie spomínanej vyhlášky pritom **prístup o.i. do stavby v časti určenej na užívanie verejnosťou** musí byť zabezpečený najmenej jedným **vstupom na úrovni komunikácie pre**

chodcov bez vyrovnávacích stupňov. Pri novostavbe musí byť takto riešený hlavný vstup (od roku 2002).

ODPORÚČANIA KOMISÁRKY: Na vyššie poschodia situovať volebné miestnosti iba v prípade existencie bezbariérového prístupu – ideálne výťahu. Nestačí situovať volebné miestnosti na prízemie budov, pretože často ide o zvýšené prízemie, kde treba prekonať zopár schodov, je preto potrebné zabezpečiť bezbariérový prístup – **ideálne nájazdovou rampou. Schodiskové plošiny nie sú univerzálnym riešením**, pretože nie sú vhodné pre elektrické invalidné vozíky (nemajú potrebnú nosnosť) a neriešia bezbariérový prístup napr. pre rodičov s kočíkmi, starých ľudí, ľudí po úraze (napr. so zlomenou nohou) a pod. Plošiny sú často zamknuté alebo nefunkčné, prípadne chýba alebo nefunguje zvonček a na ich odomknutie je potrebné dlho čakať. Mali by byť iba núdzovým riešením.

Bol interiér volebnej miestnosti bezbariérový?

Odpovedalo 344 respondentov. **Väčšina interiérov bola bezbariérová** – uviedlo to 206 respondentov (**60%**), ale stále je pomerne vysoké percento aj **interiérov s bariérami** – **107 prípadov (31%)**. Možnosť „čistočne bezbariérový interiér“ označilo 31 ľudí (9%). Išlo napríklad o prípady úzkych priestorov, keď človeku na vozíku museli na požiadanie vytvoriť viac priestoru, aby sa dostal k volebnej schránke alebo keď boli vysoké prahy dverí.

ODPORÚČANIA KOMISÁRKY: Vyberať také volebné miestnosti, ktorých interiér nemá bariéry (ideálne nie športová hala, kúpalisko alebo zimný štadión), a kde je dostatočný priestor na pohyb aj s barlami a invalidným vozíkom. Zároveň vyberať také miestnosti, kde sú dostatočne široké dvere – aspoň 90 cm, zároveň odstrániť bariérové prahy dverí – či už úplne alebo umiestnením vyrovnávacej prechodovej lišty.

Ako okrsková volebná komisia umožnila voliť voličovi s obmedzenou schopnosťou pohybu?

Odpovedalo 101 ľudí. Takmer v polovici prípadov – **47 (47%) prišiel za voličom** pred budovu alebo pod schody **člen okrskovej volebnej komisie s hlasovacími lístkami**. Vo vyše tretine prípadov – **36 (36%) mu pomohol dostať sa dovnútra niekto iný**. Iný spôsob potvrdilo 18 respondentov (18%). Išlo napríklad o situáciu, keď chcel pomoc ponúknuť člen komisie, no danú osobu by bol musel zložiť na rukách (vyvýšená plocha v športovej hale). Voličom odkázaným na invalidný vozík tiež chýbali informácie, ako si majú privolať pomoc. Ukázalo sa tiež, že s prekonávaním bariér majú problém aj iní ľudia, nielen osoby so zdravotným postihnutím, ale napr. aj rodičia s kočíkmi.

Voliči s obmedzenou schopnosťou pohybu síce majú možnosť požiadať, aby za nimi prišli na adresu ich trvalého pobytu vyslaní členovia okrskovej volebnej komisie s prenosnou volebnou schránkou, to však nie je ideálne riešenie. **„Každý človek má právo zúčastňovať sa na verejnom a spoločenskom živote na rovnakom základe s ostatnými, v tomto prípade zažiť atmosféru volieb a volebných miestností. Ak má byť pre ľudí s obmedzenou schopnosťou pohybu jedinou možnosťou hlasovanie do prenosnej volebnej schránky doma, naplní sa síce ich volebné právo, ale v izolácii a vylúčení,“** zdôvodňuje komisárka Zuzana Stavrovská.

ODPORÚČANIA KOMISÁRKY: Riešenie, keď člen okrskovej volebnej komisie príde za voličom pod schody alebo pred budovu, je „z núdze cnosť.“ **Nepovažujeme to za dôstojný spôsob vykonania volebného práva ani za zaručenie tajnosti hlasovania.** Vo vyše tretine prípadov imobilným voličom **pomohol niekto iný** – v takýchto prípadoch ide len o dobrú vôľu a ochotu či už príbuzného alebo okoloidúceho, **na ktorú sa však nemôžeme spoliehať**, dokonca v prípade športovej haly to ani nebolo v silách človeka. Tí, ktorí prišli voliť sami, nemali k dispozícii žiadnu informáciu, ako postupovať alebo ako si privolať člena okrskovej volebnej komisie pod schody. Odporúčam, aby okrskové volebné komisie mali pre podobné prípady určeného **dobrovoľníka alebo brigádnika, ktorý by bol k dispozícii osobám s obmedzenou schopnosťou pohybu.**

POROVNANIE S PRIESKUMOM Z R. 2020

Počas parlamentných volieb 29.2.2020 uskutočnil ÚKOZP prieskum podmienok realizácie volebného práva osôb so zdravotným postihnutím, a to formou osobného pozorovania priebehu volieb zamestnancami ÚKOZP **v 50 vybraných volebných miestnostiach.**

V roku 2020 existenciu vyhradených parkovacích miest pre osoby so zdravotným postihnutím ÚKOZP zaznamenal **v 22 prípadoch (44%), teda v necelej polovici** - z celkového počtu 50 monitorovaných volebných miestností. Podobne, bezbariérový vstup do budovy s volebnou miestnosťou bol iba **v 23 prípadoch (v 46%). Čo sa týka samotných volebných miestností, bezbariérový prístup malo iba 14 (28%).** Samotný interiér volebných miestností bol bez bariér **v 37 prípadoch (74%).**

Výsledky z roku 2022 ukázali dokonca zhoršenie oproti prieskumu z roku 2020, no keďže v roku 2020 sme monitorovali iba 50 volebných miestností a v roku 2022 sa celkovo zapojilo až 344 ľudí, predpokladáme, že prieskum z roku 2022 je presnejší.

Väčšina účastníkov prieskumu (81%) v r. 2022 pri celkovom porovnaní architektonických bariér s voľbami v roku 2020 konštatovala, že **stav sa oproti roku 2020 nezmenil.** Takmer **13%** percent ľudí skonštatovalo **zlepšenie** stavu, o niečo menej ich skonštatovalo **zhoršenie** stavu: **6%.**

ZHRNUTIE

Výsledky prieskumu komisárku pre osoby so zdravotným postihnutím neprekvapili. Situácia s bezbariérovosťou volebných miestností sa v uplynulých rokoch vo väčšine prípadov nezmenila. **„Tohtoročný prieskum ukázal, že zhruba v dvoch tretinách prípadov chýbali parkovacie miesta pre držiteľov ŤZP preukazov, približne v dvoch tretinách prípadov chýbal aj bezbariérový prístup do volebnej budovy alebo miestnosti. Bezbariérový interiér chýbal v približne tretine prípadov. Najviac bariérové boli budovy škôl (dve tretiny z budov škôl), najlepšie v našom prieskume dopadli budovy domov kultúry, aj keď pojem „najlepšie“ predstavuje pomer cca 50:50 bariérovosť vs. bezbariérovosť... V každom prípade je pozitívne, že účastníci prieskumu vyhodnotili viac pozitívnych zmien ako negatívnych**

v porovnaní s predchádzajúcimi voľbami spred dvoch rokov,“ sumarizuje komisárka Zuzana Stavrovská.

ČO S VÝSLEDKAMI PRIESKUMU?

Výsledky prieskumu poskytneme k dispozícii všetkým orgánom, ktoré zabezpečujú prípravu volieb - **Ministerstvu vnútra SR, Združeniu miest a obcí Slovenska, Únii miest Slovenska**, zároveň samosprávnym krajom, ktoré sú tiež vlastníkami budov, v ktorých sa konajú voľby; prípadne aj ďalším subjektom, ktoré o to budú mať záujem.

Chceli by sme s nimi **prerokovať** zistenia a **navrhnúť možnosti zlepšenia** nielen pri výbere volebných miestností, ale aj celkového manažmentu realizácie volebného práva počas konania volieb.

„Treba si uvedomiť, že nestačí zabezpečiť len bezbariérový prístup do budovy, ale napríklad aj dvere, cez ktoré by mal mať možnosť prejsť človek s obmedzenou schopnosťou pohybu sám, odstrániť vysoké prahy dverí, zabezpečiť dostatočný priestor vo vnútri volebnej miestnosti, volebné miestnosti vyberať už s ohľadom na to. Ďalej tiež myslieť vopred na to, že by bolo vhodné poskytnúť informácie pred vstupom do budovy, na koho sa môže volič s obmedzenou schopnosťou pohybu obrátiť, mohla by byť lepšie zabezpečená pomoc zo strany okrskových volebných komisií – napríklad brigádnikom alebo dobrovoľníkom,“ dodáva komisárka.

Často ide o jednoduché opatrenia, na ktoré nie sú nutné veľké zásahy ani veľa peňazí, no môžu do veľkej miery skvalitniť proces vykonania volebného práva mnohým ľuďom – a to nielen voličom odkázaným na invalidný vozík, ale aj starším občanom, rodičom s kočíkmi, ľuďmi s barlami a pod.

Podrobnejšie výsledky prieskumu vrátane grafov a tabuliek sú zverejnené na www.komisar.sk.

Elena Koritšánska

Hovorkyňa

Referát pre styk s verejnosťou

Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím

Račianska 153

831 54 Bratislava 35

Tel.: +421 907 732 923

E-mail: elena.koritsanska@komisar.sk; media@komisar.sk

www.komisar.sk

FB: Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím

Instagram: komisar_zp